

JAUNRADES UN UZNĒMĒJSPĒJAS ATTĪSTĪBA PIRMSSKOLĀ

The Development of Creation and Business Acumen in Preschool

Rita Andrejeva

Rezekne Academy of Technologies, Latvia

Abstract. *Nowdays the child is identified as a personality and the attention to the various ways of child's development is focused on. A new teaching curriculum based on cross-curricular skills has been introduced in new teaching syllabus. One of the cross-curricular skills is creation and business acumen, which can also be called a creativity as one of the aspects characterizing a child in the implementation of pre-school education content, along with curiosity and joy of life. It is essentially to find out what another pre-school teachers think about the development of children's creativity in pre-school to evaluate the main factors influencing children's creativity*

The aim of the article is to clarify the experience of teachers in developing creation and business acumen skills in pre-school. By studying the literature and analyzing the results of questionnaires, it is found that to develop children's creation and business acumen in pre-school educational institutions it is important to take into account each child's individual characteristics and to make an appropriate environment. The teacher must be competent enough to be able to promote each child's creativity and business acume and to make a learning environment where the child can express himself / herself freely and creatively.

Keywords: *children, the development of creation and business acumen, preschool, creativity, teachers.*

Ievads

Introduction

Pirmsskolas pedagoģija Latvijā Latvijas Universitātes rakstos ir minēta jau pirms simts gadiem, bet, kā norāda M. Āboltiņa un E. Černova (2017), sākotnēji tās iestādēm ir bijušas pavisam citas funkcijas nekā 21. gadsimtā. Iepriekšējā gadsimtā Latvijas pirmsskolu uzdevums bija pieskatīt bērnus, vēlāk īpaša nozīme bija darbaudzināšanai un kolektīvajam darbam. Laikam mainoties, bērnu sāk apzināt kā personību un tiek pievērsta uzmanība viņa dažāda attīstībai. Jaunajā mācību saturā ir ieviesta caurviju prasmēs balstīta mācību programma un, kā min

projekta Skola 2030 eksperti (2019), pirmsskolas loma ir ielikt pamatus skolēnu caurviju prasmēm, kuras tālāk jau lietot darbībā daudzveidīgās cilvēka darbības jomās. Viena no caurviju prasmēm ir jaunrade un uzņēmējspēja, ko var dēvēt arī par radošumu, kas tiek minēts kā viens no bērna raksturojošiem elementiem pirmsskolas izglītības satura īstenošanas mērķī līdztekus zinātkārei un dzīvespriekam (Skola 2030, 2019). Tātad, lai bērns spētu mainīties un pielāgoties strauji mainīgajam laikmetam, ir jāattīsta radošums, kas ir būtisks faktors viņa turpmākajai attīstībai.

Lai attīstītu bērnu jaunradi un uzņēmējspēju pirmsskolas izglītības iestādēs, jāņem vērā bērna individuālās īpatnības, jāveido atbilstoša vide. Vērojot bērna darbību un viņa intereses, skolotājam jābūt pietiekoši kompetentam, lai spētu veicināt katra bērna radošumu. Ir būtiski uzzināt citu pirmsskolas pedagogu domas par bērna radošuma attīstību pirmsskolā, tādā veidā izvērtējot galvenos bērna radošuma ietekmējošos faktoros. Kā arī jāņem vērā bērnu individuālās īpatnības, kas ietekmē viņu pieeju radošai izpausmei.

Jaunrades un radošuma jēdzienus pētījuši M. Ponticorvo, L.S.Sica, A. Rega un O. Miglino (2020), G.Krumm, V.A. Filippetti, un M. Gutierrez (2018) u.c. G. Krumm, V. Lemos, un M. C. Richaud (2018) uzskata par nepieciešamību pievērsties radošuma un jaunrades attīstībai jau pirmsskolas izglītības procesā, un A. Dukes, M. E. De Caroli, R. Falanga, O. Licciardello, E. Sagone, W. Setiawati uzsver, ka šai attīstībā nozīmīga ir pedagoga kompetence, organizējot rotaļnodarbības pirmsskolas pedagoģiskajā procesā. Savukārt B. Lian, M. Kristiawan, R. Fitriya (2018) un Z. Dere (2019) par īpaši nozīmīgu uzskata vidi, kas tiek radīta radošuma veicināšanai.

Raksta mērķis ir noskaidrot pirmsskolas pedagogu pieredzi par jaunrades un uzņēmējspējas attīstību pirmsskolā. Datu ieguvei tika izmantota anketēšana e-vidē.

Jaunrades un uzņēmējspējas nozīme pirmsskolā

The Importance of Creation and Business Acumen in Preschool

Strauji mainīgajā laikmetā tiek pievērsta uzmanība bērnu izglītībai jau no pirmsskolas vecuma. Apkārtējā vide, tehnoloģijas un notikumi nemitīgi mainās, un cilvēkiem jāspēj mainīties līdzīgi, tāpēc tiek mainīts un pielāgots arī izglītības saturs (MK noteikumi nr.716, 2018), kura pamatu veido caurviju prasmes, kas ir

sadalītas sešās grupās - kritiskā domāšana un problēmu risināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālās prasmes. Mācību satura ieviešanas vadītāja Z. Oliņa (2019) skaidro, ka caurviju prasmju integrācijas mērķis mācību saturā ir sekmēt mācīšanās iedziļinoties procesus, piedāvāt bērniem vispārīgas prasmes jeb rīkus, kas ir būtiski nepieciešami visās mācību jomās, lai tādā veidā palīdzētu skolēniem labāk un pamatīgāk apgūt mācību saturu, rīkoties arvien jaunās un nepazīstamās kompleksās situācijās, ko veido daudzveidīgu elementu mijiedarbība. Skolēnam tiek sniegta problēmsituācija, kuru var atrisināt praktiski darbojoties, domājot un meklējot risinājumus. Informācija netiek vienkārši pasniegta, kā zināms un pašsaprotams fakts. Bērns var zināt daudzus un dažādus faktus par doto tēmu, bet, ja viņu iesaista praktiskā darbībā, tiek sekmēta mācīšanās iedziļinoties.

Viena no caurviju prasmēm ir jaunrade un uzņēmējspēja, kas izpaužas kā radošums un liek noprast, ka šī prasme veicina kaut kā jauna radīšanu un īstenošanu, kas šajā laikmetā ir ļoti aktuāli. Bērns izdomā vairākas risinājuma iespējas ierastu darbību veikšanai, izrāda iniciatīvu, mācās apzināties sevi kā aktīvu un radošu personību, vēlas apgūt jaunas prasmes (MK noteikumi nr.716, 2018).

Y. Hrechaniuk (2019) akcentē, ka literatūra par bērnu radošumu un radošumu kopumā aptver ļoti dažādas jomas, kā piemēram, psiholoģija, biznesa izpēte, izglītība, kultūras studijas, antropoloģija un mācīšanās bērībā. Tomēr radošuma teorijas bieži ir pretrunīgas. Ir jānoskaidro, kā var saprast radošuma jēdzienu par bērniem un kādus apgalvojumus var izteikt par radošuma lomu viņu dzīvē. Līdzīgi domā S. Said-Metwaly, W. Van den Noortgate un E. Kyndt (2017), kuri uzskata, ka radošums gadu gaitā ir izrādījies grūti definējams un izmērāms tā kompleksa un daudzdimensionālā rakstura dēļ. Radošuma mērīšana joprojām šķiet neatrisināta problēma. Turklāt pētnieki un pedagogi var izmantot radošuma terminu, lai apzīmētu pilnīgi dažādus aspektus, tostarp kognitīvos procesus, personiskās īpašības un iepriekšējo pieredzi. Dažkārt pētnieki aizstāj ar radošumu tādus terminus kā inovācija, izgudrojums, iztēle, talants, apdāvinātība un inteliģence. Tātad arī jaunrade un uzņēmējspēja atbilst radošuma definīcijai.

M. Ponticorvo, L. S. Sica, A. Rega un O. Miglino (2020) radošumu raksturo kā spēju radīt oriģinālas, elastīgas un efektīvas idejas un risinājumus. Viņas to saprot kā vairāku faktoru kombināciju, gan kognitīvo (galvenokārt saistīts ar atšķirīgu domāšanu), gan emocionālo tipu (galvenokārt saistīts ar radošu

personību) Z. Dere (2019) radošumu definē kā procedūru, kas rada oriģinālas lietas un uzskata, ka radošums ir būtiska pirmsskolas izglītības programmas sastāvdaļa.

W. Setiawati (2019) uzskata, ka ikvienam ir radošums, dažiem ir vairāk nekā jebkuram citam. Jo īpaši pirmsskolas vecuma bērni ir ļoti radoši, viņiem ir dabisks radošums. Tas ir viens no bērnu dabiskajiem potenciāliem, kas jāattīsta optimāli. Arī M. Bagherpour, un B. Shamshiri (2018) akcentē radošuma svarīgo lomu bērnu dzīvē un uzskata, ka radošs bērns var redzēt lietas, ko nevar redzēt bērns bez radošuma.

Būtiski, lai bērnam no mazotnes tiek attīstītas Jaunrades un uzņēmējspējas prasmes, kas protams, kombinējas ar pārējām caurvijām. Tas savukārt veicina vieglāku un efektīvāku bērna iekļaušanos turpmākajos dzīves posmos. Kā minēts OESD (2020) publikācijā par izglītības sistēmu, kvalitatīvas izglītības nodrošināšana jau no agrīna vecuma visticamāk veicina to, ka bērns izaugot būs veiksmīgāks un sasniegs labāku zināšanu līmeni. Šis minējums jo īpaši tiek attiecināms uz nelabvēlīgajām ģimenēm, kuras nespēj mājās nodrošināt atbilstošu mācību vidi. Arī G. Krumm, V.A. Filippetti, un M. Gutierrez (2018) uzskata, ka sociālie un kultūras faktori var ietekmēt saikni starp informācijas struktūru un radošumu, liekot domāt par to, ka cilvēki, kas pieder atvērtākai kultūrai, būs radošāki nekā piederīgie stingrai kultūrai. G. Krumm, V. Lemos, un M. C. Richaud (2018) uzsver nepieciešamību pievērsties radošuma un jaunrades attīstībai jau pirmsskolas izglītības procesā, jo radošākiem bērniem ir mazāka ievainojamība, aizkaitināmība, kā arī viņi ir patstāvīgāki, kompetentāki un emocionāli pašregulējošāki, lai tiktu galā ar vides prasībām.

Spēle ļauj izmantot savu radošumu, lai droši un pozitīvi izpētītu jaunas idejas un apkārtējo pasauli. Bērniem spēles laikā ir svarīga fantāzijas izmantošana un tā var ietekmēt bērna vispārējo labklājību (Dukes, 2018). A. Dukes akcentē, ka izmantojot spēli, bērns tiek mudināts mijiedarboties ar pasauli ap viņu, un šī parādība ir kaut kas iedvesmojošs turpmākiem pētījumiem un novērojumiem. Skola2030 (2019) uzsver, ka rotaļājoties un eksperimentējot ar ikdienišķām, ierastām darbībām un priekšmetiem, bērns rada dažādas iepriekš nepieredzētas lietu kombinācijas, stiprina vēlmi apgūt jaunas zināšanas un prasmes, kā arī veido ieradumu radīt ko jaunu un paveikt iesākto līdz galam, tādejādi attīstot jaunradi un uzņēmējspēju kā caurviju kompetenci. Tātad, bērnam ir nepieciešama tāda vide, kurā viņš brīvi un nepiespiesti var darboties katru dienu, ar dažādiem

materiāliem, kurus var pētīt, aptaustīt un paspēlēties. B. Lian, M. Kristiawan, R. Fitriya (2018) akcentē, ka bērnu radošums pieaugs tad, kad skola nodrošinās vietu radošumam. Z. Dere (2019) arī piekrīt, ka videi ir liela nozīme jaunrades un uzņēmējspējas attīstībai. Viņa ir pārliecināta, ka pirmsskolas skolotājiem būtu jānodrošina bērnus ar nepieciešamajiem materiāliem, lai izraisītu viņos iztēli. Tam nav vajadzīgi milzu līdzekļi. W. Setiawati (2019) uzskata, ka bagātināt radošumu var ar lietām, kas ir lēti un viegli iegūstamas, piemēram, akmentiņi, zariņi, smilts u.tml., tāpēc mācību pasākumi ir jautri un viegli kā bērniem, tā skolotājiem.

Analizējot literatūru par jaunrades un uzņēmējspējas attīstīšanas nozīmi pirmsskolā, var secināt, ka būtiska un neatņemama sastāvdaļa, bērna radošuma veicināšanai, ir vide, kurā viņš atrodas, pieejamo materiālu daudzveidība, kā arī kompetents pedagogs, kurš spēj realizēt mācību procesu tā, lai veicinātu bērna jaunrades un uzņēmējspējas izpausmes.

Metodoloģija

Methodology

Lai noskaidrotu pirmsskolas pedagogu pieredzi par jaunrades un uzņēmējspējas attīstību pirmsskolā, tika izveidota anketa, kura sastāv no 6 jautājumiem. Anketēšana notika e-vidē, kurā piedalījās 55 respondenti.

Atbildes tika kodētas un apstrādātas SPSS programmā.

Respondentiem ir dažāda darba pieredze pirmskolas izglītības iestādē. 20 respondentiem darba pieredze ir līdz 5 gadiem, 13 respondentiem - 5 līdz 10 gadu pieredze, bet 22 respondenti par pirmsskolas skolotāju strādā ilgāk kā 10 gadus.

5 respondenti strādā ar bērniem vecumā no 1,5 gada līdz 3 gadiem, 4 respondentiem ir pieredze darbā ar 3-4 gadus veciem bērniem. 4-5 gadīgo bērnu grupā strādā 21 respondents, bet 5-6 gadīgo grupā strādā 21 respondents. 12 respondenti atzīmēja, ka strādā vairākās vecuma grupās. Tas liecina par to, ka ir jaukta vecuma grupas vai arī skolotājs strādā divās dažādās grupās ar mazāku darba likmi. Ņemot vērā visas atzīmētās vecuma grupas, visvairāk respondentu 31 strādā 5-6 gadīgo bērnu grupā, 20 strādā 4-5 gadīgo bērnu grupā, 12 strādā 3-4 gadīgo bērnu grupā un 1,5- 3 gadus veco bērnu grupā strādā 10 respondentu.

Rezultāti

Results

Uz jautājumu “Kādi ārējie faktori, Jūsaprāt, veicina bērnos jaunradi un uzņēmējspēju” respondenti visvairāk atzīmējuši skolotāju (49 gadījumos), mācību vidi (44 gadījumos) un materiālu daudzveidību (44 gadījumos). 29 respondenti norādījuši, ka arī uzskates materiāli veicina bērnos jaunradi un uzņēmējspēju, bet grupas biedrus, kā ietekmējošu ārējo faktoru norādījuši 22 respondenti. Rezultāti apstiprina pētītajos literatūras avotos (Z. Dere, 2019, W. Setiawati, 2019) teikto, ka būtiska nozīme bērnu radošuma attīstīšanai kompetents skolotājs, kas spēj radīt piemērotu mācību vidi un piedāvāt daudzveidīgus materiālus, pie kuriem var arī pieskaitīt uzskates materiālus.

Rezultātu analīzē (Kruskala – Walisa tests) tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības ($p=,044$) atkarībā no respondentu pieredzes: skolotāji ar lielāku darba pieredzi izvēlas norādīt mazāk jaunradi un uzņēmējspēju ietekmējošos faktorus (Mean Rank 22,20), nekā skolotāji ar mazāku pieredzi (Mean Rank 34,03). Tas liecina, ka pedagogi ar lielāku darba pieredzi spēj kritiskāk novērtēt iepriekš minētos ārējos faktorus un izvēlēties, viņuprāt, pašus nozīmīgākos atbilžu variantus.

Veicot rezultātu analīzi, tika konstatēta korelācija starp vecuma grupu un materiālu daudzveidību ($r=,266$; $p=,050$). Neatkarīgi no tā, kādā grupā respondenti strādā, visi vienlīdzīgi uzskata, ka materiālu daudzveidība veicina bērnu jaunradi un uzņēmējspēju pirmsskolā. Tas apstiprina faktu, ka jebkurā vecuma grupā ir jābūt pieejamiem daudzveidīgiem materiāliem ar ko bērniem darboties un spēlēties.

Datu analīze uzrāda korelāciju starp mācību vidi un grupas biedriem ($r=,315$; $p=,019$), kā ārējiem faktoriem, kas ietekmē jaunradi un uzņēmējspēju, tā pat arī starp uzskates materiāliem un grupas biedriem ($r=,327$; $p=,015$). Var secināt faktu, ka grupas biedri ir neatņemama mācību vides sastāvdaļa, kas ietekmē bērnu radošās darbības. Uzskates materiālu un grupas biedru korelāciju var izskaidrot ar to, ka bērni savā starpā apspriež redzēto un izdara secinājumus savai turpmākajai darbībai. Tas var traucēt bērnam patstāvīgi pieņemt lēmumus, ja viņam ir tieksme pakļauties citu viedoklim. Skolotājam ir jāizvērtē, kādus un cik daudz uzskates materiālus viņš izmanto, lai bērnu uzskatāmā veidā rosinātu radoši domāt un īstenot jaunas idejas, sadarbojoties ar grupas biedriem vai individuāli.

Uz jautājumu “Kas ietekmē bērnu jaunrades un uzņēmējspējas attīstību?”, respondenti visvairāk atzīmējuši iepriekš iegūtās zināšanas un prasmes (37 gadījumos), kā arī individuālās īpašības (37 gadījumos). 36 respondenti uzskata, ka sociāli emocionālais stāvoklis ietekmē bērnu jaunradi un uzņēmējspēju, bet ne mazāk ietekmējoši faktori ir arī valodas attīstība (34 gadījumos) un vecāku līdzdalība (31 gadījumos). Kā citi varianti, tika pieminēts troksnis grupā, pieaugušā atbalsts un izvēles iespējas rotaļās, nodarbībās, apģērbā, ēdienā.

Veicot analīzi (Kruskala – Walisa tests), tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības ($p=,041$) atkarībā no grupas vecuma: skolotāji, kas strādā jaunākajās (1,5-3 gadi) (Mean Rank 37,50) vai jauktajās (Mean Rank 35,21) vecumposma grupās par svarīgu ietekmējošu faktoru uz bērnu jaunrades un uzņēmējspējas attīstību uzskata sociāli emocionālo stāvokli. Tas ir izskaidrojams ar to, ka mazs bērns vēl nav socializējies jaunajā vidē un viņa emocionālais stāvoklis ir nestabils, tāpēc tas, kā viņš jūtas konkrētajā dienā, ietekmē arī radošās izpausmes.

Rezultātu analīzē tika konstatēta korelācija starp vecuma grupu un vecāku līdzdalību ($r=,289$; $p=,033$) un vecuma grupu un sociāli emocionālo stāvokli ($r=,285$; $p=,035$). Neatkarīgi no vecuma grupas, respondenti uzskata, ka jaunradi un uzņēmējspēju ietekmējošs faktors ir vecāku līdzdalība un bērna sociāli emocionālais stāvoklis. Tātad bērna labsajūta ir sasaistāma arī ar vecāku līdzdalību, ar darbu, kas tiek veikts ārpus izglītības iestādes.

Tā pat tika konstatēts, ka iepriekšējās zināšanas korelē ar vecāku līdzdalību ($r=,324$; $p=,016$), kas jau pats pa sevi izskaidro, ka bērns pirmās zināšanas iegūst vēl pirms došanās uz pirmsskolas izglītības iestādi un, tas, kādas ir viņa iepriekš iegūtās zināšanas, ir atkarīgs no vecākiem.

Uz jautājumu “Kādus materiālus Jūs izmantojat, veidojot vidi bērnu radošām darbībām jaunrades un uzņēmējspējas attīstībai?” respondenti visvairāk ir atzīmējuši dabas materiālus (52 gadījumos), papīru, zīmēšanas un līmēšanas piederumus (49 gadījumos) un dažādus sadzīves lietu pārpalikumus (46 gadījumos). Šie materiāli ir viegli pieejami, iespējams, tāpēc tie tiek visvairāk izmantoti. Respondenti arī izmanto rokdarbu materiālus (39 gadījumos) un konstruktorus, klučus (30 gadījumos).

Veicot analīzi (Kruskala – Walisa tests), tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības ($p=,002$) atkarībā no pieejamo materiālu izmantošanas

biežuma: Respondenti, kas ļauj bērnam brīvi darboties ar mācību vidē pieejamajiem materiāliem katru dienu vairāk izmanto dabas materiālus (zīles, kastaņi, smiltis, augi, zari u.c.) (Mean Rank 28,38). Var secināt, ka materiālus, kas neprasa papildus finansiālus līdzekļus un ko var sagādāt arī paši bērni, izmanto visbiežāk, ļaujot brīvi darboties ar tiem katru dienu. Tie ir atrodami dabā, kur bērni dodas praktiski katru dienu, kas pastiprina, faktu par to pielietošanas biežumu.

Analizējot piekto jautājumu, tika konstatēts, ka papīra, zīmēšanas un līmēšanas piederumi korelējas ar sadzīves lietu pārpalikumiem (kastes, tualetes papīra ruļļi, iesaiņojuma papīrs, lentas, korķi u.c.) ($r=,476$; $p=,000$). Lai bērns spētu radoši izpausties ar dažādiem sadzīves lietu pārpalikumiem, viņam ir nepieciešami papildus saistošie materiāli, kas visbiežāk ir papīrs, krāsas vai zīmuļi un līme vai skočs.

Uz sesto jautājumu “Cik bieži Jūs ļaujat bērniem brīvi izmantot jebkuru mācību vidē pieejamo materiālu radošai jaunrades darbības īstenošanai?” 42 respondenti atbildējuši, ka to ļauj katru dienu. 7 respondenti to ļauj 2-4 dienas nedēļā, atkarībā no izvirzītā mērķa, bet 6 respondenti – vienreiz nedēļā, konkrētā uzdevuma izpildei.

Šis jautājums korelē ar dabas materiālu izmantošanu mācību vidē ($r=,476$; $p=,000$). Tas apliecina, ka neatkarīgi no materiālu izmantošanas biežuma, dabas materiāli tiek izmantoti, lai attīstītu bērnu jaunradi un uzņēmējspēju.

Secinājumi **Conclusions**

1. Jaunrade un uzņēmējspēja ir viena no bērna radošuma izpausmēm, ko kopumā aptver ļoti dažādas jomas un tā ir būtiska pirmsskolas izglītības programmas sastāvdaļa, ko nepieciešams attīstīt jau no agra vecuma.
2. Nepieciešamību pievērsties radošuma un jaunrades attīstībai jau pirmsskolas izglītības procesā, skaidro ar to, ka radošākiem bērniem ir mazāka ievainojamība, aizkaitināmība, kā arī viņi ir patstāvīgāki, kompetentāki un emocionāli pašregulējošāki, lai tiktu galā ar vides prasībām.
3. Būtisks faktors bērnu Jaunrades un uzņēmējspējas attīstības veicināšanai ir vide, un kompetents skolotājs, kas spēj veidot mācību vidi interesantu un saistošu. Par to liecina arī aptaujāto pedagogu atbildes.

4. Jebkurā vecuma grupā ir jābūt pieejamiem daudzveidīgiem materiāliem ar ko bērniem darboties un spēlēties. Rotaļājoties un eksperimentējot ar ikdienišķām lietām, bērnos rodas iztēle un vēlme apgūt jaunas zināšanas un prasmes, kas veido ieradumu radīt ko jaunu un paveikt iesākto līdz galam.
5. Jaunrades un uzņēmējspējas attīstību ietekmē iepriekš iegūtās zināšanas un prasmes, kas sasaistās ar vecāku līdzdalību. Jo vairāk vecāki ir snieguši zināšanas un pieredzi mājās, jo bērnam ir stabilāks sociāli emocionālais stāvoklis, it sevišķi jaunākajā vecumposmā.
6. Skolotāji mācību vidē visbiežāk izmanto dabas materiālus, papīru, zīmēšanas un līmēšanas materiālus, kā arī sadzīves lietu pārpalikumus. Liekākā daļas šo materiālu neprasa liekus finansiālus izdevumus.
7. Analizējot pedagogu anketas rezultātus, tika konstatēts ka skolotāji, kas mācību vidē visbiežāk izmanto dabas materiālus, papīru, zīmēšanas un līmēšanas materiālus, kā arī sadzīves lietu pārpalikumus, ļauj bērniem katru dienu brīvi izmantot jebkuru mācību vidē pieejamo materiālu radošai jaunrades darbības īstenošanai.

Summary

In the article there is analyzed the literature about the importance of developing children's creation and business acumen in preschool and identified, according to the authors, the most significant factors that influence and promote children's creativity.

The teachers' experience in developing creation and business acumen in preschool is clarified by analyzing the results of questionnaires. Based on the researched and analyzed data, the following conclusions are made:

1. Creation and business acumen express a child's creativity, which covers a wide range of fields and is an essential part of the pre-school curriculum that needs to be developed from an early age.
2. The necessity to focus on the development of creativity and creation in the pre-school education process is explained by the fact that more creative children have less vulnerability, irritability, as well as they are more independent, competent and emotionally self-regulating to cope with environmental requirements.

3. An important factor in developing children's creation and business acumen is the environment and a teacher as its component who is able to make an interesting and engaging learning environment. This is also proved by the answers of the surveyed teachers.
4. A variety of materials for children to work with and play with should be available in all age groups. By playing and making experiments with everyday things, children develop imagination and a desire to acquire new knowledge and skills, which form a habit of creating something new and accomplishing what has been started to the end.
5. The development of creation and business acumen is influenced by previously acquired knowledge and skills related to parental participation. The more parents have provided knowledge and experience at home, the more stable the child's social and emotional state is, especially at a younger age.
6. Teachers most often use natural materials, paper, drawing and gluing materials, as well as household waste. Most of these materials do not require any financial costs.
7. Analyzing the results of the teachers' questionnaire, it is found that teachers, who most often use natural materials, paper, drawing and gluing materials, as well as household items, allow children to use freely any material for creative activities.

Literatūra **References**

- Āboltiņa, L., & Černova, E. (2017). Pētījumi pirmsskolas pedagoģijā un to atspoguļojums Latvijas Universitātes Rakstos. *Latvijas Universitātes raksti 815. Sējums Zinātņu vēsture un muzejniecība*, 52-61. DOI: <https://doi.org/10.22364/luraksti.zvm.815.06>
- Bagherpour, M., & Shamshiri, B. (2018). The effect of educational methods on creativity of pre-school children: A case study. *Management Science Letters*, 8(6), 717-724. Retrieved from http://m.growingscience.com/msl/Vol8/msl_2018_53.pdf
- De Caroli, M. E., Falanga, R., Licciardello, O., & Sagone, E. (2017). *How can we enhance creativity in childhood? An action research with Italian children*. DOI: <https://doi.org/10.17060/ijodaep.2017.n1.v1.902>
- Dere, Z. (2019). Investigating the Creativity of Children in Early Childhood Education Institutions. *Universal Journal of Educational Research*, 7(3), 652-658. DOI: 10.13189/ujer.2019.070302

- Dukes, A. (2018). *Imagination Station: Activating Creativity in Children with Disabilities*. Retrieved from https://digitalcommons.lesley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=expressive_theses
- Krumm, G., Filippetti, V. A., & Gutierrez, M. (2018). The contribution of executive functions to creativity in children: What is the role of crystallized and fluid intelligence?. *Thinking Skills and Creativity*, 29, 185-195. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.07.006>
- Krumm, G., Lemos, V., & Richaud, M. C. (2018). Personality and creativity: A study in Spanish-speaking children. *International Journal of Psychological Research*, 11(1), 33. DOI: <https://doi.org/10.21500/20112084.2867>
- Lian, B., Kristiawan, M., & Fitriya, R. (2018). Giving creativity room to students through the friendly school's program. *International Journal of Scientific & Technology Research* 7(7), 1-7. Retrieved from <https://www.ijstr.org/final-print/july2018/Giving-Creativity-Room-To-Students-Through-The-Friendly-Schools-Program.pdf>
- Ministru kabineta noteikumi Nr.716, (2018). Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem, *Latvijas vēstnesis* 236. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>
- OECD (2020). "How do early childhood education systems differ around the world?", in *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/7e21871e-en>.
- Oliņa Z. (2019). Caurvijas – efektīvi rīki mācībās un dzīvē. *Skola 2030*. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/caurvijas-efektivi-riki-macibas-un-dzive>
- Ponticorvo, M., Sica, L. S., Rega, A., & Miglino, O. (2020). On the Edge Between Digital and Physical: Materials to Enhance Creativity in Children. An Application to Atypical Development. *Frontiers in Psychology*, 11, 755. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00755>
- Said-Metwaly, S., Van den Noortgate, W., & Kyndt, E. (2017). Approaches to measuring creativity: A systematic literature review. *Creativity. Theories–Research–Applications*, 4(2), 238-275. DOI: <https://doi.org/10.1515/ctra-2017-0013>
- Setiawati, W. (2019). Increasing creativity of early childhood through origami playing activities. *Jurnal Empowerment*, 8(1), 81-89. Retrieved from <http://www.e-journal.stkipsiliwangi.ac.id/index.php/empowerment/article/viewFile/1163/646>
- Skola2030 (2019). *Caurviju prasmes*. Retrieved from <https://www.skola2030.lv/lv/macibusaturs/merki-skolenam/caurviju-prasmes>